

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SOLIQ KODEKSI

(yangi tahriri)

UMUMIY QISM

I BO‘LIM.

UMUMIY QOIDALAR

1-bob. Asosiy qoidalar

1-modda. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi bilan tartibga solinadigan munosabatlar

Ushbu Kodeks soliqlar va yig‘imlarni belgilash, joriy etish va bekor qilishga, hisoblab chiqarish hamda to‘lashga doir munosabatlarni, shuningdek soliq majburiyatlarini bajarish bilan bog‘liq munosabatlarni tartibga soladi.

2-modda. Soliq to‘g‘risidagi qonun hujjatlari

Soliq to‘g‘risidagi qonun hujjatlari ushbu Kodeksdan va qabul qilinishi ushbu Kodeksda to‘g‘ridan-to‘g‘ri nazarda tutilgan boshqa normativ-huquqiy hujjatlardan iborat.

Agar O‘zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O‘zbekiston Respublikasining soliq to‘g‘risidagi qonun hujjatlarida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo‘lsa, xalqaro shartnoma qoidalarini qo‘llaniladi.

3-modda. Normativ-huquqiy hujjatlarni yoki ularning qismlarini ushbu Kodeksning qoidalariga muvofiq emas deb topish

Normativ-huquqiy hujjat yoki uning bir qismi, agar mazkur hujjatga nisbatan quyidagi shartlardan hech bo‘lmaganda bittasi bajarilsa, ushbu Kodeksning qoidalariga muvofiq emas deb topiladi:

1) ushbu Kodeksga muvofiq bunday hujjatlarni qabul qilish huquqiga ega bo'lmagan organ tomonidan qabul qilingan bo'lsa yoxud normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilishning belgilangan tartibi buzilgan holda qabul qilingan bo'lsa;

2) soliq munosabatlari sub'yektlarining ushbu Kodeksda nazarda tutilgan huquqlarini bekor qilsa yoki cheklasa;

3) soliq munosabatlari sub'yektlari harakatlarining ushbu Kodeksda belgilangan asoslarini, shartlarini, ketma-ketligini yoki tartibini o'zgartirsa;

4) ushbu Kodeksda taqiqlangan harakatlarga ruxsat bersa yoki yo'l qo'ysa;

5) ushbu Kodeksning normalariga yoki qoidalarining mazmuniga boshqacha tarzda zid bo'lsa.

Ushbu Kodeksga muvofiq bo'lmagan normativ-huquqiy hujjatni qabul qilgan organ yoki uning yuqori turuvchi organlari bu hujjatni bekor qilishga yoki unga zarur o'zgartishlar kiritishga haqli. Bu organlar ushbu Kodeksga muvofiq bo'lmagan normativ-huquqiy hujjatni bekor qilishni yoki unga zarur o'zgartishlar kiritishni rad etgan taqdirda, u sud tomonidan haqiqiy emas deb topilishi mumkin.

Normativ-huquqiy hujjat yoki uning qismi ular qabul qilingan sanadan e'tiboran ushbu Kodeksga muvofiq emas deb topiladi.

4-modda. Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarining vaqt bo'yicha amal qilishi

Soliq solish, agar ushbu moddada boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, soliq majburiyatlari yuzaga kelgan paytda amalda bo'lgan qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshiriladi.

Agar ushbu moddada boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari orqaga qaytish kuchiga ega emas va ular amalga kiritilganidan keyin yuzaga kelgan munosabatlarga nisbatan qo'llaniladi.

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlikni bekor qiladigan yoki yengillashtiradigan soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari orqaga qaytish kuchiga ega.

Soliqlar va yig'implarni bekor qilishni, soliqlar va yig'implar stavkalarini kamaytirishni, soliq to'lovchilarning majburiyatlarini bekor qilishni yoki ularning ahvolini boshqacha tarzda yengillashtirishni nazarda tutuvchi soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari, agar bu soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarida to'g'ridan-to'g'ri nazarda tutilgan bo'lsa, orqaga qaytish kuchiga ega bo'lishi mumkin, bundan ushbu moddaning **uchinchi qismida** nazarda tutilgan hollar mustasno.

Yangi soliqlar va yig'implar belgilanishini nazarda tutuvchi soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari rasman e'lon qilingan kundan e'tiboran kamida uch oy o'tgach amalga kiritiladi. Soliq imtiyozlarini bekor qilishni, yangi majburiyatlarni joriy etishni, soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik choralarini kuchaytirishni yoki soliq munosabatlari sub'yektlarining holatini boshqacha tarzda og'irlashtirishni nazarda tutuvchi soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari ham xuddi shunday tartibda amalga kiritiladi.

Soliqlar va yig'implar stavkalarining o'zgartirilishini nazarda tutuvchi soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari, agar ularda kechroq muddat ko'rsatilmagan bo'lsa, ular rasman e'lon qilingan oydan keyingi oyning birinchi kunidan e'tiboran amalga kiritiladi.

Ushbu moddaning **beshinchi** va **oltinchi qismlarida** ko'rsatilmagan soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari, agar

hujjatlarning o'zida kechroq muddat ko'rsatilmagan bo'lsa, rasman e'lon qilingan kundan e'tiboran kuchga kiradi.

5-modda. Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan muddatlarni hisoblash tartibi

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan muddatlar, ro'y berishi kerak bo'lgan voqea yoki sodir qilinishi kerak bo'lgan harakatni ko'rsatgan holda kalendar sana bilan yoki vaqtning yillar, choraklar, oylar yoki kunlar bilan hisoblanadigan o'tish davri bilan aniqlanadi.

Kalendar sanadan yoki ro'y berishi kerak bo'lgan voqeadan keyingi kun soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan muddatni hisoblash boshlanadigan kun deb hisoblanadi.

Yillar bilan hisoblanadigan muddat muddatning oxirgi yilining tegishli oyi va kunida tugaydi. Bunda ketma-ket keladigan o'n ikki oydan iborat har qanday vaqt davri yil deb e'tirof etiladi, bundan kalendar yil mustasno.

Choraklar bilan hisoblanadigan muddat muddatning oxirgi oyining tegishli kunida tugaydi. Bunda chorak uch kalendar oyga teng deb hisoblanadi, choraklar hisobi esa kalendar yil boshidan yuritiladi.

Oylar bilan hisoblanadigan muddat muddatning oxirgi oyining tegishli sanasida tugaydi.

Agar muddatning tamom bo'lishi tegishli sana mavjud bo'lmagan oyga to'g'ri kelsa, muddat mazkur oyning oxirgi kunida tugaydi.

Kunlar bilan hisoblanadigan muddat, agar bu muddat kalendar kunlar bilan belgilanmagan bo'lsa, ish kunlari bilan hisoblanadi. Bunda qonun hujjatlariga muvofiq dam olish va

(yoki) ish kuni bo'lmagan bayram kuni deb e'tirof etilmaydigan kun ish kuni deb hisoblanadi.

Agar muddatning oxirgi kuni qonun hujjatlariga muvofiq dam olish va (yoki) ish kuni bo'lmagan kun deb e'tirof etiladigan kunga to'g'ri kelsa, dam olish kunidan va (yoki) ish kuni bo'lmagan kundan keyingi ish kuni muddatning tamom bo'lish kuni deb hisoblanadi.

Amalga oshirilishi uchun muddat belgilangan harakat muddatning oxirgi kuni soat 24 ga qadar bajarilishi mumkin.

Agar hujjatlar yoxud pul mablag'lari aloqa tashkilotiga muddatning oxirgi kuni soat 24 ga qadar topshirilgan bo'lsa, muddat o'tkazib yuborilmagan deb hisoblanadi.

6-modda. O'zbekiston Respublikasining soliq solishga oid xalqaro shartnomalarining qo'llanilishi

O'zbekiston Respublikasining soliq solish masalalariga oid xalqaro shartnomalarini va xalqaro soliq huquqining umumiy normalarini qo'llash ushbu moddada belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi tomonlardan biri bo'lgan, ikkiyoqlama soliq solishning oldini olish va soliqlarni to'lashdan bo'yin tovlashni bartaraf etish masalalarini tartibga soladigan xalqaro shartnoma qoidalarini shunday shartnomani tuzgan bir yoki ikkala davlatning soliq rezidentlariga nisbatan qo'llaniladi.

Ushbu moddaning **ikkinchi qismi** qoidalarini O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasi tuzilgan davlatning soliq rezidentiga nisbatan, agar soliq rezidenti ushbu xalqaro shartnoma qoidalaridan mazkur xalqaro shartnoma tuzilgan davlatning soliq rezidenti bo'lmagan boshqa shaxs manfaatlarini ko'zlab foydalansa, tatbiq etilmaydi.

Ushbu moddaning **bashinchi** — o‘n ikkinchi qismlari qoidalari O‘zbekiston Respublikasi xalqaro shartnomasiga muvofiq to‘lov manbaidan daromad olish uchun haqiqiy huquqqa ega bo‘lgan shaxsni aniqlash uchun qo‘llaniladi.

Yuridik shaxs tomonidan to‘lanadigan daromadlardan mustaqil ravishda foydalanish va (yoki) ularni tasarruf etish huquqiga ega bo‘lgan shaxs yoxud uning manfaatlarini ko‘zlab bunday daromadlarni tasarruf etishga vakolatli bo‘lgan o‘zga shaxs ushbu daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo‘lgan shaxs deb topiladi. Bunda bu huquq ushbu yuridik shaxsda bevosita va (yoki) bilvosita ishtirok etish yoki uning ustidan nazorat bo‘lganligi yoxud boshqa holatlar tufayli yuzaga kelganligi ahamiyatga ega emas.

Yuridik shaxs tashkil etmagan tuzilmaning daromadlariga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo‘lgan shaxs xuddi shunday tartibda aniqlanadi.

Daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo‘lgan shaxsni aniqlashda ushbu moddaning **bashinchi qismida** ko‘rsatilgan shaxslar tomonidan bajariladigan vazifalar, shuningdek ular qabul qiladigan tavakkalchiliklar inobatga olinadi.

Agar O‘zbekiston Respublikasidagi manbalardan olinadigan daromadlarni tasarruf etishga nisbatan chet ellik shaxs cheklangan vakolatlarga ega bo‘lsa, hech qanday boshqa vazifalarni bajarmasa va hech qanday tavakkalchilikni o‘z zimmasiga olmasa, bunday daromadlarni bevosita yoki bilvosita boshqa shaxsga to‘lagan (to‘liq yoki qisman) holda, ushbu boshqa shaxsning manfaatlarini ko‘zlab mazkur daromadlarga nisbatan vositachilik vazifalarini amalga oshirsa, bu chet ellik shaxs O‘zbekiston Respublikasidagi manbalardan olinadigan

daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega deb e'tirof etilmaydi.

O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan daromadlarni bunday daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lmagan chet ellik shaxsga to'lash chog'ida, agar to'lov manbaiga bunday daromadlarga (ularning bir qismiga) nisbatan haqiqiy huquqqa ega shaxs ma'lum bo'lsa, to'lanayotgan daromadga soliq solish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1) agar to'lanayotgan daromadlarga (ularning bir qismiga) nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lgan shaxs O'zbekiston Respublikasining soliq rezidenti bo'lsa, to'lanayotgan daromadga (uning bir qismiga) soliq solishi, O'zbekiston Respublikasining soliq rezidentlariga nisbatan ushbu Kodeks qoidalariga muvofiq amalga oshiriladi. Bunda to'lanayotgan daromadlarga (ularning bir qismiga) taalluqli soliq, agar to'lov manbai o'zi hisobga olingan joydagi soliq organini xabardor qilgan bo'lsa, to'lov manbai tomonidan ushlab qolinmaydi. Bunday xabardor qilish tartibi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan belgilanadi;

2) agar to'lanayotgan daromadlarga (ularning bir qismiga) nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lgan shaxs soliq solish masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi bilan amaldagi xalqaro shartnoma mavjud bo'lgan davlatning (hududning) soliq rezidenti bo'lsa, to'lanayotgan daromadlarga (ularning bir qismiga) soliq solishga nisbatan mazkur xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

Ko'rsatilgan qoidalar, basharti daromadlar to'lanadigan va bu daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lmagan shaxsning doimiy turgan joyi soliq solish masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi bilan amaldagi xalqaro shartnomaga ega bo'lgan davlat (hudud) bo'lsa, qo'llaniladi.

Agar daromadlar to'lanadigan va bu daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lmagan shaxsning doimiy turgan joyi soliq solish masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi bilan amaldagi xalqaro shartnomaga ega bo'lmagan davlat (hudud) bo'lsa, soliq to'lov manbaida mazkur Kodeks bilan belgilangan soliq stavkalari bo'yicha ushlab qolinadi. Agar bunday daromadlar ushbu daromadlarga nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lmagan va bu daromadlarga (ularning bir qismiga) nisbatan haqiqiy huquqqa ega bo'lgan shaxs qaysi davlat (hudud) rezidenti ekanligi o'ziga ma'lum bo'lmagan shaxsga to'lansa, to'lov manbaidagi soliq ham soliq stavkalari bo'yicha ushlab qolinadi.

Xalqaro shartnomada O'zbekiston Respublikasi tomonidan belgilangan vakolatli organ O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasi qoidalariga muvofiq chet davlatning vakolatli organidan chet davlat soliq to'lovchisi tomonidan O'zbekiston Respublikasida bajarilmagan soliq majburiyatlarini bajarishiga ko'maklashish to'g'risida so'rashga haqli.

7-modda. Soliq solish prinsiplari

Soliq solish majburiylik, aniqlik va soliq organlarining soliq to'lovchilar bilan hamkorligi, adolatlilik, soliq tizimining yagonaligi, oshkoralik va soliq to'lovchining haqligi prezumpsiyasi prinsiplariga asoslanadi.

8-modda. Majburiylik prinsipi

Har bir shaxs ushbu Kodeksda belgilangan soliqlar va unda nazarda tutilgan yig'implarni to'lashi shart.

Hech kimga soliqlar va yig'implarning barcha alomatlariga ega bo'lgan, biroq ushbu Kodeksda nazarda tutilmagan yoxud

uning normalari buzilgan holda belgilangan soliqlar va yigʻimlarni toʻlash majburiyati yuklatilishi mumkin emas.

9-modda. Soliq solishning aniqligi va soliq organlarining soliq toʻlovchilar bilan hamkorligi prinsipi

Soliqlarni va yigʻimlarni belgilovchi soliq toʻgʻrisidagi qonun hujjatlari, agar ushbu Kodeksda boshqacha qoida nazarda tutilmagan boʻlsa, soliq toʻlovchilarni hamda ushbu soliqlarning va yigʻimlarning boshqa barcha elementlarini, shu jumladan ularni toʻlash muddatlari va tartibini aniqlab berishi kerak.

Soliq organlari soliq munosabatlari doirasida soliq toʻlovchilar bilan soliq toʻgʻrisidagi qonun hujjatlarini toʻgʻri bajarish maqsadida hamkorlik qilishi shart. Bunda soliq organlari soliq toʻlovchilarning qonuniy faoliyatiga asossiz toʻsiqlar yaratishga haqli emas, soliq toʻlovchilar esa soliq organlari oʻz vakolatlarini amalga oshirishi uchun shart-sharoit yaratishi kerak.

10-modda. Adolatlilik prinsipi

Soliqlar va yigʻimlar kamsitish xususiyatiga ega boʻlishi hamda ijtimoiy, irqiy, milliy, diniy va boshqa shu kabi mezonlardan kelib chiqqan holda qoʻllanilishi mumkin emas.

Mulkning shakliga, jismoniy shaxslarning fuqaroligiga yoki kapitalning kelib chiqish mamlakatiga qarab farqlangan soliq stavkalarini, soliq imtiyozlarini yoki boshqa afzalliklarni belgilashga yoʻl qoʻyilmaydi.

Fuqarolarning oʻz konstitusiyaviy huquqlarini amalga oshirishiga toʻsqinlik qiladigan soliqlarni belgilashga yoʻl qoʻyilmaydi.

11-modda. Soliq tizimining yagonaligi prinsipi

Soliq tizimi O'zbekiston Respublikasining butun hududida yagonadir.

O'zbekiston Respublikasining yagona iqtisodiy makonini buzuvchi, xususan, O'zbekiston Respublikasining hududi doirasida tovarlarning (xizmatlarning) yoki moliyaviy mablag'larning erkin muomalada bo'lishini bevosita yoki bilvosita cheklab qo'yadigan soliqlar belgilanishiga yo'l qo'yilmaydi.

12-modda. Oshkoralik prinsipi

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari rasman e'lon qilinishi shart.

Rasman e'lon qilinmagan soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari kuchga kiritilmagan hujjat sifatida huquqiy oqibatlarni keltirib chiqarmaydi.

13-modda. Soliq to'lovchining haqligi prezumpsiyasi prinsipi

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlaridagi barcha bartaraf etib bo'lmaydigan qarama-qarshiliklar va noaniqliklar soliq to'lovchining foydasiga talqin etiladi.

14-modda. Bitimlarning iqtisodiy mazmuni va ularni yuridik jihatdan rasmiylashtirish

Soliq solish maqsadida barcha bitimlar va soliq to'lovchi kirishadigan boshqa iqtisodiy munosabatlar, ularning yuridik jihatdan rasmiylashtirilishi usulidan yoki shartnomaning nomlanishidan qat'i nazar, o'zining haqiqiy iqtisodiy mazmunidan kelib chiqqan holda hisobga olinishi kerak.

Agar bitimning yoki iqtisodiy munosabatlarning yuridik jihatdan rasmiylashtirilishi ularning haqiqatdagi iqtisodiy

mazmuniga muvofiq bo'lmasa, soliq organlari soliq solish maqsadida bitimning yuridik tavsiflanishini, soliq to'lovchining maqomini va (yoki) uning iqtisodiy faoliyati xususiyatini o'zgartirishga haqli.

Qalbaki (ko'zbo'yamachilik uchun tuzilgan) bitimlar soliq solish maqsadida hisobga olinmaydi. Agar bunday bitimlar boshqa bitimlarni niqoblasa, soliqlarni hisoblash uchun haqiqiy bitimlarning iqtisodiy mazmuni va natijalari hisobga olinadi.

Agar bitimlarning yoki boshqa iqtisodiy munosabatlarning barcha ishtirokchilari o'zlari tuzgan bitimlarning barcha shartlari va talablarini bajarayotgan bo'lsa, soliqqa oid bo'lmagan munosabatlarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarda nazarda tutilgan qoidalarining ayrim buzilishlari soliq to'lovchi tomonidan olingan daromadlarni yoki ularning qilgan xarajatlarini (ko'rgan zararlarini) soliq solish maqsadida e'tirof etishni rad etish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin emas.

Agar soliq to'lovchi yagona yoki ustuvor maqsadi soliq to'lamaslik tarzidagi asossiz soliq nafi olishdan yoxud o'zi to'laydigan soliqlarning summasini kamaytirishdan iborat bo'lgan operatsiyalarni yoki operatsiyalar ketma-ketligini amalga oshirsa, uning bunday harakatlari ushbu Kodeks maqsadlarida huquqni suiiste'mol qilish deb e'tirof etiladi.

Soliqlarning summalarini kamaytirishga oid sxema ham huquqni suiiste'mol qilish deb e'tirof etiladi, bunda ushbu kamaytirish bevosita yoki bilvosita maqsad yoxud oqibat bo'ladi yoki maqsadlardan yoxud oqibatlardan biri bo'ladi hamda bu maqsad yoki oqibat ikkinchi darajali bo'lmaydi. Soliqlarning summalarini kamaytirish soliq solish qamrovini bevosita yoki bilvosita o'zgartirishni, soliq imtiyozlaridan foydalanishni yoki to'lanishi lozim bo'lgan soliqlar summalarini boshqacha tarzda kamaytirishni o'z ichiga oladi.

Huquq suiiste'mol qilingan hollarda, soliq organlari soliq to'lovchi to'lashi lozim bo'lgan soliqlarning summalarini aniqlashda huquqni suiiste'mol qilish alomatlariga ega bo'lgan ayrim operatsiyalarni yoki operatsiyalar ketma-ketligini e'tiborga olmaslikka haqli. Shuningdek soliq organlari to'lanishi lozim bo'lgan soliqlar summalarini bunday suiiste'mollikning ta'sirini istisno etadigan tarzda o'zgartirishga haqli.

Ushbu moddada ko'rsatilgan huquqni suiiste'mol qilishning, bitim qalbakiligining (ko'zbo'yamachilik uchun tuzilganligining) holatlarini aniqlash, shuningdek ularning oqibatlarini qo'llash soliq organlari tomonidan, soliq to'lovchi norozi bo'lgan taqdirda esa, soliq organlarining da'vosi bo'yicha sud tomonidan amalga oshiriladi.

15-modda. Lozim darajada ehtiyotkorlik

Soliq munosabatlarida soliq to'lovchilar kontragentlarni tanlash chog'ida ularning soliq organlarida soliq to'lovchilar sifatida hisobga qo'yilganligini, kontragentning ishbilarmonlik obro'sini, ishlab chiqarish bazasi va xodimlari mavjudligini, moliyaviy holatini, bitim bo'yicha majburiyatlarni bajarish qobiliyatini tekshirib, lozim darajada ehtiyotkorlik qilishi shart.

Soliq to'lovchi tomonidan uning oldidagi o'z majburiyatlarini bajarmagan shaxslar bilan tuzilgan bitimlar bo'yicha qilingan xarajatlar (ko'rilgan zararlar), agar ushbu soliq to'lovchi bitim tuzayotganda lozim darajada ehtiyotkorlik qilmagan bo'lsa, soliq solish maqsadida tan olinmaydi.

Soliq organlari soliq to'lovchilarga kontragentlarning soliq organlarida soliq to'lovchi sifatida hisobga qo'yilganligi to'g'risidagi axborotdan, shuningdek boshqa axborotdan O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan belgilangan tartibda foydalanish imkoniyatini beradi.

